

KONSORTIORYHMÄN PÖYTÄKIRJA

Aika maanantai 21.3.2011 klo 13.00–16.00

Paikka Kirjastoverkkopalvelut, Teollisuuskatu 23–25, 4. krs, Huone B453

Läsnä Ari Muhonen, ylikirjastonhoitaja, Aalto-yliopisto, puheenjohtaja
Tarja Koskimies, kirjastonjohtaja, Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Minna Liikala, yksikön päällikkö, Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos
Sinikka Luokkanen, tietopalvelupäällikkö, Hämeen ammattikorkeakoulu
Riitta Lähdemäki, palvelupäällikkö, Teknologian tutkimuskeskus VTT, saapui
13.15
Virva Nousiainen-Hiiri, toimistopäällikkö, Helsingin kaupunginkirjasto-
keskuskirjasto
Pirjo Rajakiili, kirjastonjohtaja, Helsingin yliopisto
Liisa Rossi, palvelupäällikkö, Kuopion kaupunginkirjasto - Pohjois-Savon maakun-
takirjasto
Arja Tuuliniemi, erikoissuunnittelija, Kansalliskirjasto/FinELib
Sini Hytönen, kirjastosihteri, Kansalliskirjasto/FinELib, sihteeri

Asiantuntijat

Väinö Ala-Härkönen, tietojärjestelmäasiantuntija, Kansalliskirjasto/FinELib
Terhi Manninen, erikoissuunnittelija, Kansalliskirjasto/FinELib
Paula Mikkonen, suunnittelija, Kansalliskirjasto/FinELib

Poissa

Esityslista

1. Kokouksen avaus, osallistujien toteaminen ja esityslistan hyväksyminen

Esitys:

Hyväksyttäneen esityslista. Konsortioryhmälle tiedoksi edellisen kokouksen pöytäkirja. (Liite 1).

Päätös:

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 13.07. Todettiin läsnäolijat. Esityslista hyväksyttiin. Hyväksyttiin kokouksen 4/2010 pöytäkirja.

2. FinELibin strategian 2007 – 2015 päivitys

FinELibin ohjausryhmä käynnisti FinELibin strategian 2007-2015 päivitystyön helmikuussa 2011 ja nimitti strategian päivitystä varten strategiaryhmän.

Strategiaryhmän jäseniä ovat:

ylikirjastonhoitaja Ari Muhonen, Aalto yliopisto
informaatikko Jukka Lindeman, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos

kirjastonjohtaja Kaisa Rissanen, Tampereen ammattikorkeakoulu
kirjastonjohtaja Inkeri Näätsaari, Turun kaupunginkirjasto
professori Juha Karhu, Helsingin yliopisto
opiskelija Suvi Eriksson, SYL
johtaja Kristiina Hormia-Poutanen, Kansalliskirjasto
johtaja Liisa Savolainen, Kansalliskirjasto
pääsuunnittelija Esa-Pekka Keskitalo, Kansalliskirjasto/Kirjastoverkkopalvelut
erikoissuunnittelija Arja Tuuliniemi, Kansalliskirjasto/Kirjastoverkkopalvelut/FinELib
suunnittelija Paula Mikkonen, Kansalliskirjasto/Kirjastoverkkopalvelut/FinELib

Strategiaryhmän ensimmäinen kokous oli 16.3.2011.

Ohjausryhmän ja strategiaryhmän lisäksi strategian päivitystyöhön osallistuvat FinELibin konsortioyhmä ja palveluyksikön henkilökunta. FinELibin jäsenorganisaatioilta kerättiin strategiaan liittyvää palautetta kyselyllä maaliskuussa 2011.

Kansalliskirjaston ja Helsingin yliopiston strategioita uusitaan myös vuoden 2011 aikana. FinELibin päivitetty strategia on tarkoitus saada valmiiksi syksyyn 2011 mennessä.

Esitys:

Arja Tuuliniemi esittelee strategian päivitysprosessin. Keskustellaan strategian päivityksestä.

Keskustelu:

Arja Tuuliniemi esitteli strategian päivitystä ja kertoi strategiaryhmän toiminnasta. Strategiaryhmä kokoontuu neljä kertaa, ja viimeinen strategiaryhmän kokous on kesäkuussa. Ohjausryhmä käsittelee strategiaa kahdessa työpajassa. Toimintaympäristön kartoitukseen ovat osallistuneet Kansalliskirjaston tulosjohto, kirjastoverkkopalveluiden esimiehet ja palveluyksikön henkilökunta heille tehdyn kyselyn kautta. Konsortion jäsenille toteutettu kysely oli yksityiskohtaisempi ja sillä haluttiin saada konsortion näkemys strategiasta. Strategian päivitysprosessiin osallistuu konsultti, joka ohjaa työpajoja. Tällä hetkellä strategiatyössä kartoitetaan toimintaympäristöä, ja seuraavaksi tehdään skenaarioita. Tämän jälkeen pohditaan, mitä konsortiossa valitaan painopisteiksi. Viimeisessä vaiheessa päätetään, miten valikoidut painopisteet hankkeistetaan.

Keskusteltiin siitä, mitä muita strategioita nyt tehdään tai ollaan päivittämässä, jotka mahdollisesti sivuavat FinELibin strategiaa. Helsingin yliopiston strategiaa tehdään, mutta se ei ehdi valmistua ennen kesää. Suomen yliopistokirjastojen neuvoston ja AMKIT-konsortion strategiat ovat tekeillä. Yleisten kirjastojen neuvoston strategia on päivitetty viime vuonna. Ohjausryhmässä tiedusteltiin konsortioyhmän osuutta strategian päivityksessä. Arja Tuuliniemi kertoi, että konsortioyhmä käsittelee strategiaa, kun strategiaryhmän työskentelystä on tuloksia esiteltävänä konsortioyhmälle.

3. FinELibin raportti vuodelta 2010

Esitys:

Arja Tuuliniemi ja Väinö Ala-Härkönen esittelevät FinELibin raporttiluonnoksen 2010. Keskustellaan raportista ja esitetään ohjausryhmälle konsortioyhmän muutokset raporttiin. (Liite 2, 3)

Keskustelu:

Arja Tuuliniemi ja Väinö Ala-Härkönen esittelivät FinELibin vuoden 2010 raporttiluonnosta. Luonnos käytiin läpi luvuittain, ja keskusteltiin mahdollisista tarkennuksista ja muutoksista.

Arja Tuuliniemi toivoi kuulevansa konsortioyhmältä kokemuksia siitä miten rakenteelliset muutokset näkyvät jäsenorganisaatioissa. Osassa tutkimuslaitoksia kirjastojen ja tietopalvelujen toimintoja supistetaan tai selvitetään ulkoistamista isompiin yksiköihin.

Konsortioyhmää kiinnosti Turun pilotin päätyminen, sen tulokset ja pilottien tuomat mahdolliset muutokset. Arja Tuuliniemi kertoi, että piloteista kerätyn kokemuksen perusteella arvioidaan aikaisintaan ensi vuoden puolella mahdollisia muutoksia konsortion toimintaan.

Ammattikorkeakouluissa artikkelilataukset ovat edelleen kasvaneet, ja yhtenä selityksenä voi olla se, että ammattikorkeakouluilla on käytössään enemmän heille paremmin soveltuvia aineistoja. Konsortioyhmästä huomautettiin, että kasvun kohdalla pitäisi myös huomioida tilausten määrä, jolla pitäisi normittaa kasvu. Arja Tuuliniemi sanoi, että myös yhdistymiset täytyy ottaa tässä huomioon. Konsortioyhmässä tuotiin esiin tilastotietojen siirrossa Haltista yhteistilastoon esiintyneet ongelmat. FinELibin palveluyksikkö selvittää asiaa.

Arja Tuuliniemi kertoi, että keskitettyyn aineistorahoitukseen ei ole tullut muutoksia mutta kirjastojen omarahoitusosuus on kasvanut.

Väinö Ala-Härkönen kertoi Nelli-portaalista ja sen edellisen vuoden tavoitteista ja tuloksista. Konsortioyhmässä haluttiin tietää, milloin Kansallinen Digitaalinen Kirjasto (KDK) korvaa Nelli-portaalin. Väinö Ala-Härkönen kertoi, että vaihdos Nellistä KDK:hon ei tule tapahtumaan tämän vuoden aikana.

Arja Tuuliniemi halusi muistuttaa, että vuoden 2010 budjetti eroaa vuoden 2009 ja 2011 budjeteista siinä, että vuonna 2010 budjetti sisälsi arvonlisäverolliset summat toisin kuin vuosien 2009 ja 2011 budjetit. Selkeyden vuoksi toivottiin, että taulukossa lukisi, jos alv:t sisältyvät lukuihin. Arja Tuuliniemi kertoi, että ohjausryhmässä on tehty päätös, että ylijääneitä rahoja toivotaan siirrettävän aineistoihin ja tästä on ilmoitettu Kansalliskirjaston johtoryhmälle.

Päätös:

Tehdään konsortioyhmän esittämät muutokset raporttiin.

4. FinELibin toimintasuunnitelma ja budjetti 2011

Vuoden 2011 hankkeista tärkein on FinELib-konsortion strategian 2007-2015 päivitys. Vuonna 2011 päivitetään myös Kansalliskirjaston ja Helsingin yliopiston strategiat. Toinen tärkeä hanke on FinELibin käyttäjäkysely, joka tänä vuonna suunnataan yliopistojen ja tutkimuslaitosten tutkijoille. Kysely toteutetaan syksyllä 2011.

Aineistoneuvotteluissa uusintaneuvotteluissa on useita isoja lehtipaketteja ja konsortion valitsemat uudet aineistot vuodelle 2012. Lisensioinnin rakenteellisen kehittämisen pilotointi laajenee vuonna 2012 kahdella uudella pilotointikohteella. Hallitietokannan kehitystyö jatkuu.

Nelli-palvelussa asiakasliittymän käyttöönotto etenee mm. niin, että kirjastojen näyttöluetteloita ja Nellin asiakasliittymiä korvataan uudella asiakasliittymällä ja integroidaan asiakasliittymään aineistojen varaus, lainojen uusiminen, omien asiakastietojen tarkastelu sekä Nellin monihaku ja SFX-linkityspalvelu. Central Index otetaan käyttöön ja parannetaan Nellin ja asiakasliittymän käytettävyyttä ja hakutulosten laatua.

Esitys:

Väinö Ala-Härkönen ja Arja Tuuliniemi esittelevät FinELibin toimintaa vuonna 2011. Keskustellaan esittelystä, esitetään ohjausryhmälle konsortior ryhmän muutokset toimintasuunnitelmaan. (Liitteet 3 ja 4)

Keskustelu:

Arja Tuuliniemi ja Väinö Ala-Härkönen esittelivät FinELibin budjettia ja toimintaa vuonna 2011. Arja Tuuliniemi kertoi, että mikäli budjettiin tulee vielä muutoksia, otetaan budjetti uudelleen konsortior yhmässä käsittelyyn. Vuonna 2011 arvonn lisäverot eivät sisälly budjettiin toisin kuin vuonna 2010.

Keskusteltiin budjetista. Vuonna 2011 palkkoihin on budjetoitu vähemmän kuin vuonna 2010. Väinö Ala-Härkönen kertoi, että osa viime vuonna Nelli-rahoituksella olleista on siirretty KDK-rahoitukseen. Tilakulujen väheneminen herätti myös kysymyksiä.

Väinö Ala-Härkönen kertoi Nellin toimintasuunnitelmasta. Asiakasliittymän pilotointi jatkuu ainakin kesäkuulle saakka. Konsortior yhmää kiinnosti, mitä FinELib-aineistoja Central Indexistä vielä puuttuu. Väinö Ala-Härkönen kertoi, että puuttuvien aineistojen osalta voidaan aktivoida viitetiedot ja ohjaaminen kokoteksteihin tapahtuisi SFX:n avulla. Tämän ratkaisun toimivuus on vielä testaamatta. Arja Tuuliniemi lisäsi, että Central Indexin osalta tavoitteena on saada sinne mahdollisimman paljon aineistoja, mutta kaikkia sinne ei todennäköisesti tulla saamaan. On kuitenkin varmistettava, että haku kaikista aineistoista onnistuu. Konsortior yhmää kiinnosti kotimaisten aineistojen tilanne. Väinö Ala-Härkösen mukaan tämä ei olisi ongelma, mikäli aineiston tuottajat haluavat tulla mukaan.

Konsortior yhmässä toivottiin tiedotusta kirjastoverkkopalveluiden uusista toimintayksiköistä. Konsortion osallistumisesta JURE-hankkeeseen haluttiin tarkennusta.

Päätös:

Tehdään konsortior yhmän esittämät muutokset toimintasuunnitelmaan.

5. Kaupallinen käyttö

Lisensioitujen aineistojen kaupallinen käyttö on FinELibin sopimuksissa kielletty. Aineistojen kustantajat ja välittäjät pyrkivät määrittelemään kaupallisen käytön mahdollisimman laajaksi. FinELib-sopimuksissa puolestaan on pyritty määrittele-

män tiettyjä käyttötarkoituksia kaupallisen käytön ulkopuolelle. Silti jää paljon harmaata aluetta. Kaupallisen käytön rajojen selvittämistä hankaloittaa se, että kokemuksen mukaan kustantajat ja välittäjät haluavat päättää kantansa tapauskohtaisesti yksityiskohtaisen tiedon perusteella.

Rakenteellisen kehittämiseen liittyen pyritään konsortiossa selvittämään kahta tärkeää osa-aluetta: yhtiöittäminen sekä täydennyskoulutus. Yhtiöittämistä selvitetään Tampereen yliopistosairaalapilotin yhteydessä. Täydennyskoulutusta voidaan selvittää aineistoneuvottelujen yhteydessä, mutta se edellyttää yksityiskohtaista tietoa mm. täydennyskoulutusten laadusta, määrästä ja kohderyhmistä. Konsortio on toivonut selvennystä kaupallisen käytön määrittelyyn.

Esitys:

Terhi Manninen esittelee. Päätetään selvityksen kohteet ja aikataulu. (Liite 5)

Keskustelu:

Terhi Manninen esitteli kaupallista käyttöä ja siihen liittyviä kysymyksiä. Kustantajat ovat haluttomia antamaan selkeitä vastauksia kaupallisen käytön määrittelystä, sillä kustantajat haluavat tarkastella kaupallista käyttöä tapauskohtaisesti. Uuden yleislausekkeen saaminen mukaan sopimukseen on tästä syystä hyvin epätodennäköistä. Kaupalliseen käyttöön liittyvien kysymysten määrä tulee kasvamaan ja toiveena on, että mikäli konsortion jäsenille tulee kaupalliseen käyttöön liittyviä kysymyksiä, he infoisivat niistä myös palveluyksikköä, jotta sille muodostuu käsitys kysymysten kirjosta.

Keskusteltiin maksullisista koulutusohjelmista ja ulkomaisista tilauskoulutuksista. Terhi Manninen kertoi, että koulutuksesta muualle viemisestä on kokemusta Englannissa, jossa kustantajien kanssa koulutuksen viemisestä on tehty erilliset sopimukset. Kustantajan ovat halunneet arvioida tapauskohtaisesti antavatko luvan tähän toimintaan ja vaativatko siitä maksun. Keskusteltiin siitä, mikä määrittellään koulutuksen vienniksi ja todettiin termin olevan moniselitteinen.

Arja Tuuliniemi ehdotti, että aloitetaan kaupallisen käytön tutkiminen rakenteellisen kehittämisen pilotista (TaY). Keskusteltiin kansainvälisistä, kahdessa eri maassa sijaitsevien koulutusorganisaatioiden yhteistyöstä ja kustantajien suhtautumisesta siihen. Terhi Manninen kertoi, että Englannissa on todettu, että kustantajat haluat kansainvälisiin tilanteisiin omat erilliset sopimukset

Keskusteltiin tutkimusryhmien välisestä pilotista. Arja Tuuliniemi kertoi, ettei vielä ole päätetty, mikä kolmesta Helsingin yliopiston tapauksesta tulevat pilottiin mukaan. Valinnassa pyritään siihen, että ryhmä edustaa kotimaista ja ulkomaista organisaatioiden rajat ylittävää toimintaa.

Päätös:

Kaupallista käyttöä selvitetään Tampereen yliopiston pilotissa. Lisäksi tietoa ja kokemuksia kaupallisesta käytöstä kerätään konsortion jäsenten palveluyksikölle ilmoittamien yksittäisten tapauksen kautta.

FinELibin asiantuntijaryhmät ovat tehneet esitykset uusiksi neuvoteltaviksi aineistoiksi vuodelle 2011. Ryhmiä pyydettiin esittämään enintään kahta aineistoa. Aineistoesityksiä ryhmiltä tuli 19. Tämän lisäksi keskustelussa tuotiin esiin aineistoja, joita ei vielä ole elektronisessa muodossa, mutta joita ryhmät toivoivat elektronisiksi.

Esitys:

Arja Tuuliniemi esittelee asiantuntijaryhmien esitykset. Päätetään, mitkä aineistot valitaan neuvotteluun vuodelle 2012. (Liite 6)

Keskustelu:

Arja Tuuliniemi esitteli asiantuntijaryhmien aineistoesityksiä vuodelle 2012. Toiveena oli ollut, että kukin asiantuntijaryhmä ehdottaa kahta aineistoa. Ehdotuksissa on mukana aineistoja, joita on jo aiemmin esitetty, mutta jotka ovat jääneet valitsematta tai niissä on ollut mukana liian vähän ilmoittautuneita. Eri aineistoesityksiä on paljon, eivätkä samat aineistot toistu eri ryhmien esityksissä. Valinnoissa otetaan huomioon mahdollisten tilaajien määrä ja konsortiohankintana saatava hyöty. Lisäksi tarkistetaan, onko aineistoissa mukana joitain sellaisia, joista on jo neuvoteltu, mutta jotka eivät voi toteutua esim. sopimusteknisistä syistä. Myös konsortion kesken sovitut lisensiointiperiaatteet tulee täyttää.

Keskusteltiin aineistoesityksistä. Konsortioryhmää kiinnosti, pystyykö palveluyksikkö heti rajaamaan osan aineistoista pois edellä mainittujen valintakriteerien perusteella. Konsortioryhmä koki, että valintojen tekeminen on monien epävarmuuksien takia vaikeaa, ja ehdotettiin, että palveluyksikkö pyrkisi ensin selvittämään epävarmat kohdat. Konsortioryhmässä keskusteltiin siitä, onko kirjastoilla varaa uusiin aineistoihin ja saadaanko aineistoihin riittävää konsortiohyötyä.

Päätös:

Palveluyksikkö tekee lisäselvityksiä ja tekee konsortioryhmälle uuden esityksen neuvotteluun otettavista aineistoista.

7. Ajankohtaista kustannustoimialalla ja konsortiossa

7.1. Shibbolethin käyttö tunnistautumisessa

Shibbolethin käyttö kustantajien palveluissa on laajentunut. Arja Tuuliniemi kysyi, konsortioryhmän mielipidettä siitä, että konsortiossa lähdetäisiin selvittämään Shibbolethin käyttöä ip-tunnistuksen rinnalla. Konsortioryhmä suhtautui myönteisesti yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen osalta.

8. Muut asiat

9. Tiedotusasiat

9.1. FinELib-kysely tutkijoille syksyllä 2011

Kyselyä työstetään tällä hetkellä, ja kesällä on konkreettista nähtävää.

10. Seuraava kokous

Seuraava kokous pidetään perjantaina 27.5.2011 klo 10-12/13

11. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.52.

LIITTEET

Liite 1: Kokouksen 4/2010 pöytäkirja verkkoliitteenä

(http://www.kansalliskirjasto.fi/attachments/5l4xoyz0b/5wVnB33FF/Files/CurrentFile/Konsortioryhma_poytakirja_4_2010.pdf)

Liite 2: FinELibin raportti vuodelta 2010

Liite 3: FinELibin talousraportti 2010 ja budjetti 2011

Liite 4: FinELibin toimintasuunnitelma 2011

Liite 5: Kaupallinen käyttö ja lisensointi

Liite 6: Aineistoesitykset vuodelle 2012